

18.6.2001

1701/4/98

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri: Mirja Tamminen

APULAIISOIKEUSKANSLERIN VIRKATOINTEN LAINMUKAISUUDEN TUTKIMINEN (seloste)

Kantelijat olivat tyytymättömiä ratkaisuun, jonka valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri oli antanut maanmittaustoimituksia koskevassa kanteluasiassa.

Oikeusasiamies Lehtimaja totesi apulaisoikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuuden tutkimisen osalta kannanottonaan seuraavan.

Valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat perustuslain mukaan riippumattomia laillisuusvalvoja, joilla on lähes rinnakkainen toimivalta. Kumpikin tahollaan valvoo, että viranomaiset, virkamiehet ja kaikki muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeuskansleri ja oikeusasiamies eivät kuitenkaan puutu toistensa toimintaan, vaan heidän omien virkatointensa lainmukaisuuden tutkimisesta on säädetty perustuslain 117 §:ssä. Valvonta kuuluu tältä osin eduskunnan perustuslakivaliokunnalle. Apulaisoikeuskansleriin sovelletaan tältä osin samoja sääntöjä kuin oikeuskansleriin.

Sinänsä ei ole estettä siihen, että oikeusasiamies ottaa tutkittavakseen asian, johon oikeuskansleri on jo aikaisemmin ottanut kantaa. Näin on joskus erityisestä syystä tapahtunutkin. Tarkoituksena ei tällöin ole kuitenkaan ollut valvoa oikeuskanslerin tutkintatointen asianmukaisuutta.

Pääsääntönä on ollut se, että laillisuusvalvojat välttävät päällekkäisen työn tekemistä. Jos kansalainen osoittaa samansisältöisen kantelun kummallekin laillisuusvalvojalle, laillisuusvalvojat sopivat keskenään, kumpi asian tutkii. Jos toinen on jo tutkinut asian, josta toiselle kannellaan, ei uutta kantelua oteta ilman erityistä syytä uudelleen tutkittavaksi. Missään tapauksessa ei voida mennä siihen, että oikeusasiamies toimisi oikeuskanslerin ratkaisujen osalta muutoksenhakuviranomaisena taikka päinvastoin. Kansalaisten oikeusturvan kannalta on olennaista se, että jokainen voi saattaa asiansa jomman kumman laillisuusvalvojan tutkittavaksi. Kansalaisilla on itsellään valta valita, kumman laillisuusvalvojan puoleen he haluavat missäkin asiassa kääntyä. Laillisuusvalvonnan voimavarat eivät kuitenkaan riitä asioiden kahdenkertaiseen tutkimiseen. Tämän näkemyksen on käsitykseni mukaan myös eduskunnan perustuslakivaliokunta osaltaan hyväksynyt.

Kantelussa oli kysymys asiasta, jonka apulaisoikeuskansleri oli aikanaan tutkinut ja ratkaissut. Kantelijat eivät olleet tyytyväisiä hänen ratkaisuunsa, vaan katsoivat oikeuskanslerinviraston selvitystyön olleen "puutteellista". Kantelijat antoivat ymmärtää apulaisoikeuskanslerin laiminlyöneen virkavelvollisuutensa, mistä syystä he olivat pyrkineet siihen, että apulaisoikeuskanslerin menettely saatettaisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi. Kantelijat eivät olleet edes väittäneet, että asiassa olisi apulaisoikeuskanslerin kannanottojen jälkeen tullut ilmi joitakin uusia seikkoja, jotka vaatisivat nimenomaan oikeusasiamiehen kannanottoa asiaan.

Oikeusasiamies tulkitse kantelun tähtävään siihen, että apulaisoikeuskanslerin ratkaisu kantelijoiden asiassa osoitettaisiin vääräksi. Kysymyksessä oli näin ollen tosiasiallisesti muutoksenhaku apulaisoikeuskanslerin päätökseen ja samalla myös - ainakin välillisesti - apulaisoikeuskanslerin virkatoimien lainmukaisuuden tutkiminen. Oikeusasiamies piti tällaisen kantelun tutkimista jo valtiosääntöoikeudellisista syistä ongelmallisena. Tästä syystä oikeusasiamies ei katsonut voivansa ottaa asiaa tältä osin tutkittavakseen.